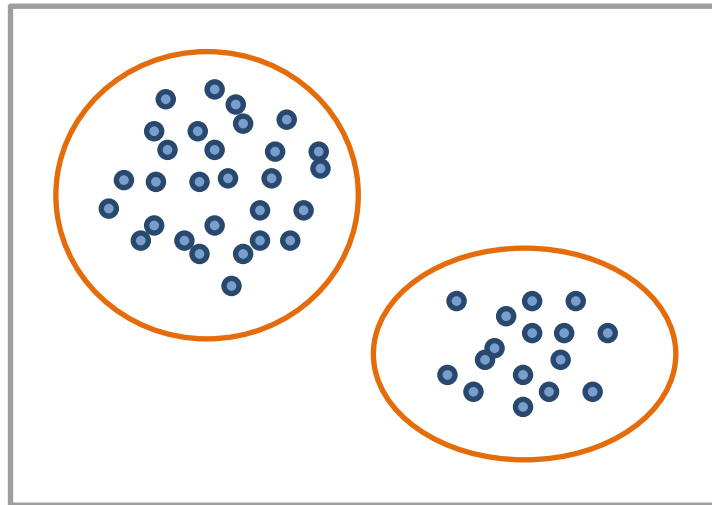

NUMERICKÁ KLASIFIKACE

SHLUKOVÁNÍ

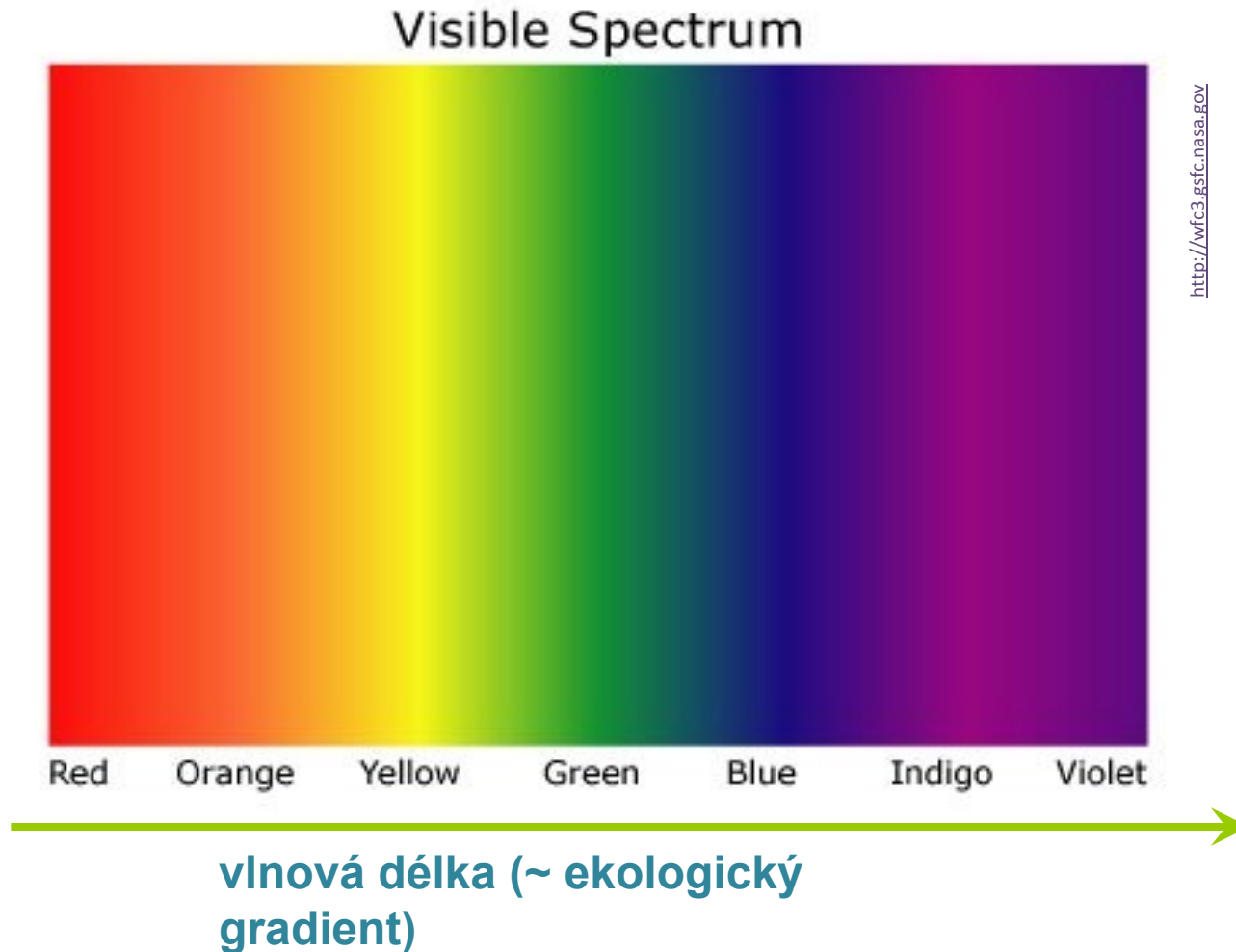
- rozpoznání objektů, které jsou si dostatečně podobné, aby mohly být dány do stejné skupiny
- zjištění odlišností mezi skupinami

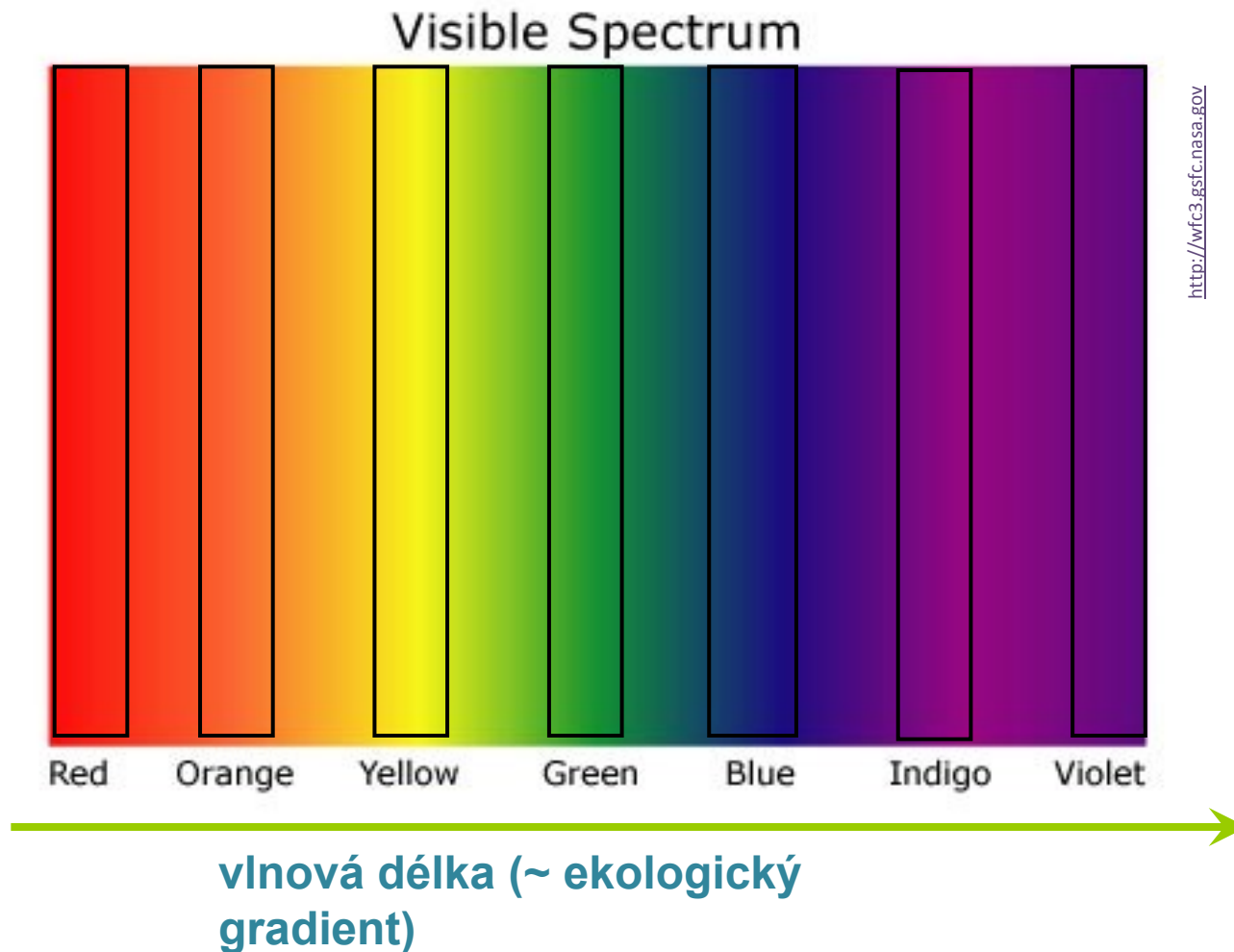
DISKONTINUUM VS. KONTINUUM

- Evoluční teorie predikuje diskontinuum – druhy
  - taxonomové hledají diskontinuity dané odlišnostmi mezi druhy
- Svět ekologie nejčastěji kontinuální
  - metody schopné rozpoznat shluky podobných objektů, zatímco ignorují několik hraničních
- Nelze očekávat diskontinuity ve společenstvech, aniž by prostředí bylo diskontinuální (nebo nevzorkujeme opačné konce gradientů) Whittaker 1962

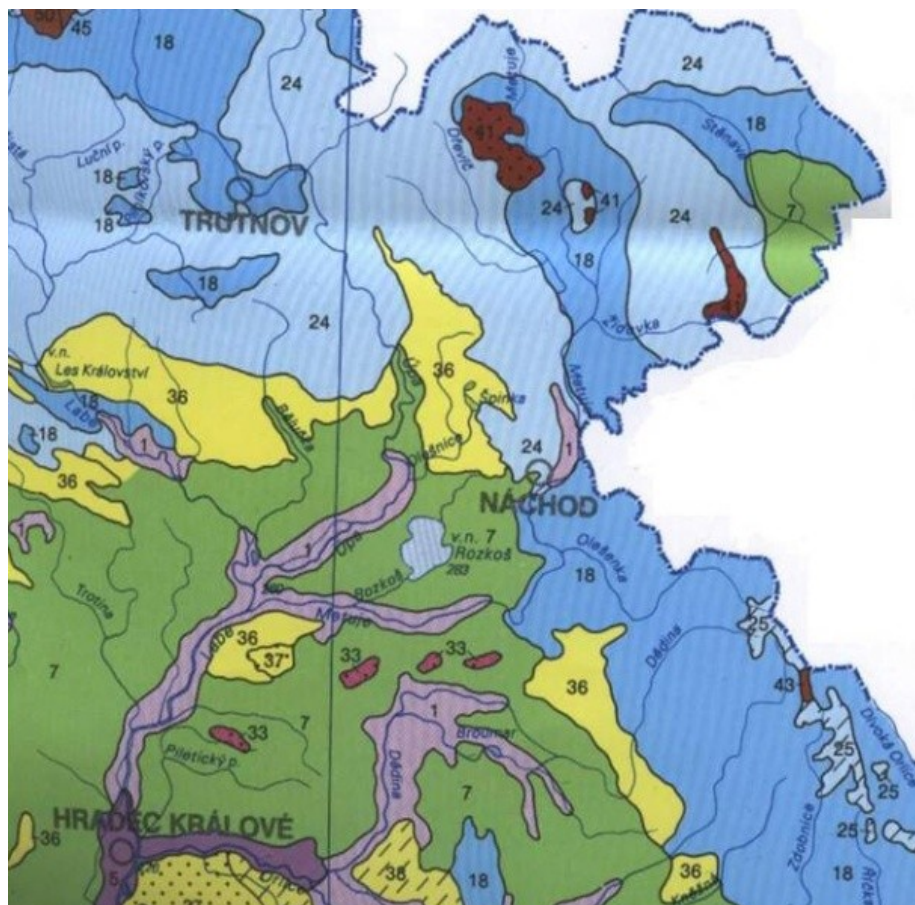
PROČ MÁ SMYSL VĚCI KLASIFIKOVAT?

PROČ MÁ SMYSL VĚCI KLASIFIKOVAT?

PROČ MÁ SMYSL KLASIFIKOVAT?

- 1-střemchová jasenina /Pruno-Fraxinetum/ místy v komplexu s mokřadními olšinami /Alnion glutinosae/
- 7-černýšová dubohabřina /Melampyro nemorosi-Carpinetum/
- 18-bučina s kyčelnicí devítilistou /Dentario enneaphylli-Fagetum/
- 24-biková bučina /Luzulo-Fagetum/
- 33-mochnová doubrava /Potentillo albae-Quercetum/
- 36-biková a/nebo jedlová doubrava /Luzulo albidae-Quercetum petraeae, Abieti-Quercetum/
- 37-bezkolencová doubrava /Molinio arundinaceae-Quercetum/
- 41-(sub)montánní a smrčina na balvanitých rozpadech /Betulo carpaticae-Pinetum, Anastrepto piceteum/

KLASIFIKACE

- smyslem je najít diskontinuity (v jinak často kontinuální realitě), které můžeme pojmenovat – například proto, abychom si usnadnili komunikaci
- cílem je seskupit podobné objekty (vzorky, druhy) do skupin, které jsou vnitřně homogenní, dobře popsitelné a zároveň dobře odlišitelné od ostatních skupin
  - pokud analyzují vzorky – daná skupina obsahuje vzorky s podobným druhovým složením (např. podobná stanoviště)
  - pokud analyzují druhy – daná skupina obsahuje druhy s podobným ekologickým chováním

TYPOLOGIE

„SYSTEM TYPŮ“

- výsledek shlukování objektů na kontinuálním gradientu
- výsledkem typy, pomocí nichž lze popsat kontinuum
- tyto typy samozřejmě nejsou ani „přirozené“, ani jediné „správné“

KLASIFIKACE

OBECNÉ ROZDĚLENÍ

○ subjektivní vs ~~objektivní~~

- v době rozkvětu metod numerické klasifikace se věřilo, že numerické metody přinášejí klasifikaci založenou na objektivních kritériích, tedy tu která „skutečně existuje“ (narozdíl od té subjektivní, která je „výmyslem badatele“)
- všechny klasifikace jsou ale z principu subjektivní

○ neformalizovaná vs formalizovaná

- formalizovaná klasifikace je taková, která je provedena na základě jasných kritérií a díky tomu je možné ji znovu reprodukovat
- opakem je klasifikace založená na neformálních kritériích (například pocitu), kterou pak není snadné zopakovat

OTÁZKY, KTERÉ BYCH SI MĚL POLOŽIT PŘED TÍM, NEŽ ZAČNU NĚCO KLASIFIKOVAT

○ **Pro jaký účel klasifikaci dělám?**

- chci klasifikovat můj datový soubor (*srovnat knihy v mojí domácí knihovničce*)
- chci vytvořit obecný klasifikační systém, který bude použitelný i na další soubory (*vytvořit knihovnický systém kategorizace knih, používaný i v jiných knihovnách*)

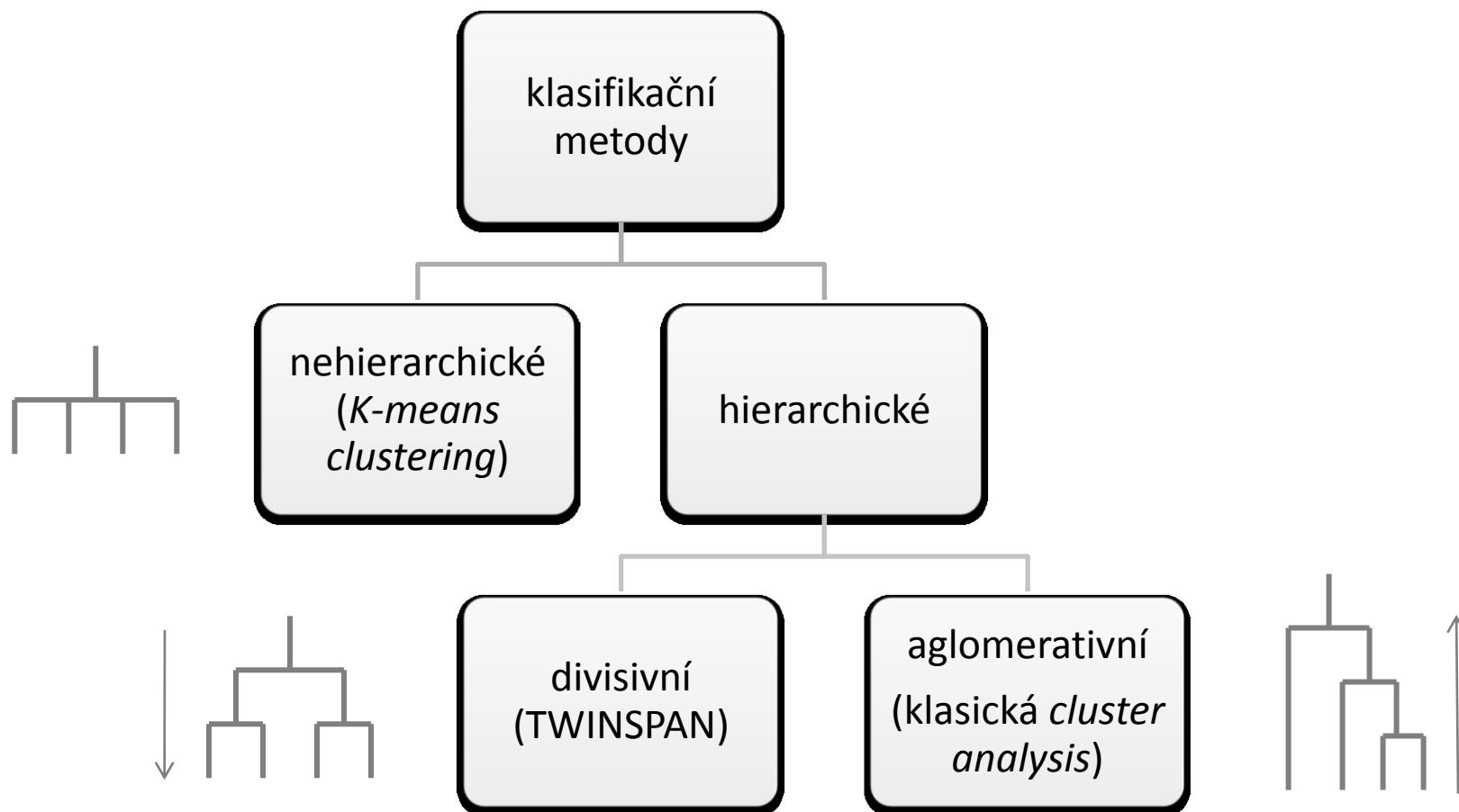
○ **Podle jakých kritérií budu objekty klasifikovat?**

- kritérium, podle kterého budu posuzovat, jestli si jsou objekty více či méně podobné (*knihy budu třídit podle obsahové podobnosti nebo např. podle velikosti*)
- odpovídá výběru indexu podobnosti mezi vzorky

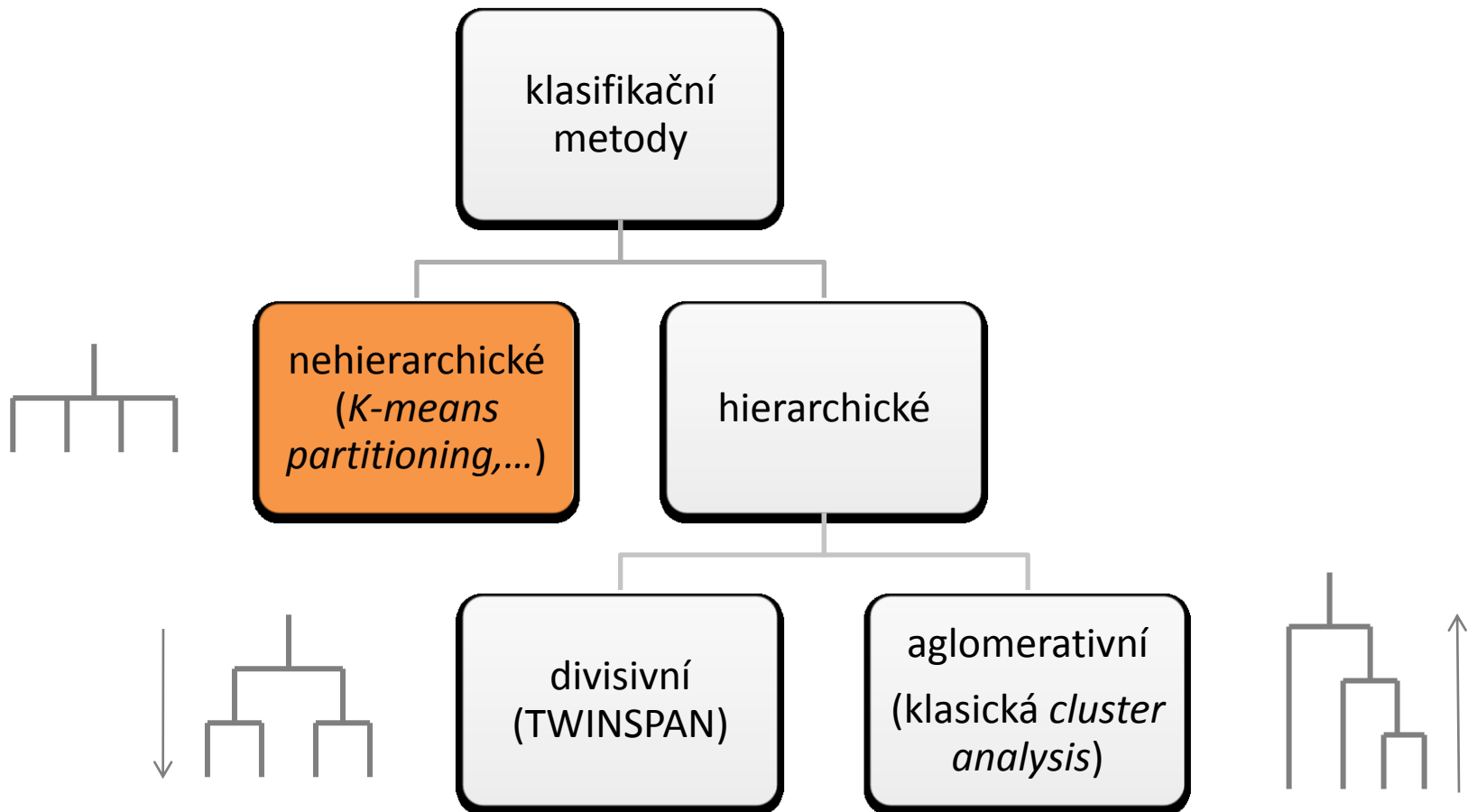
○ **Jak stanovím hranice mezi jednotlivými skupinami?**

- pravidla, podle kterých budu přiřazovat objekty do skupin
- odpovídá výběru klasifikačního algoritmu

KLASIFIKACE

KLASIFIKACE

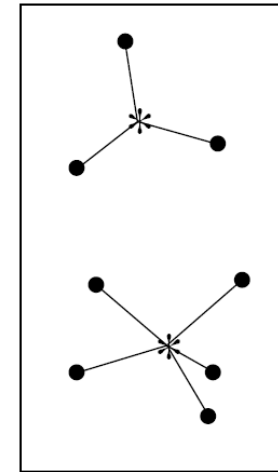
KLASIFIKACE

NEHIERARCHICKÁ

K-means partitioning

(shlukování metodou K-průměrů)

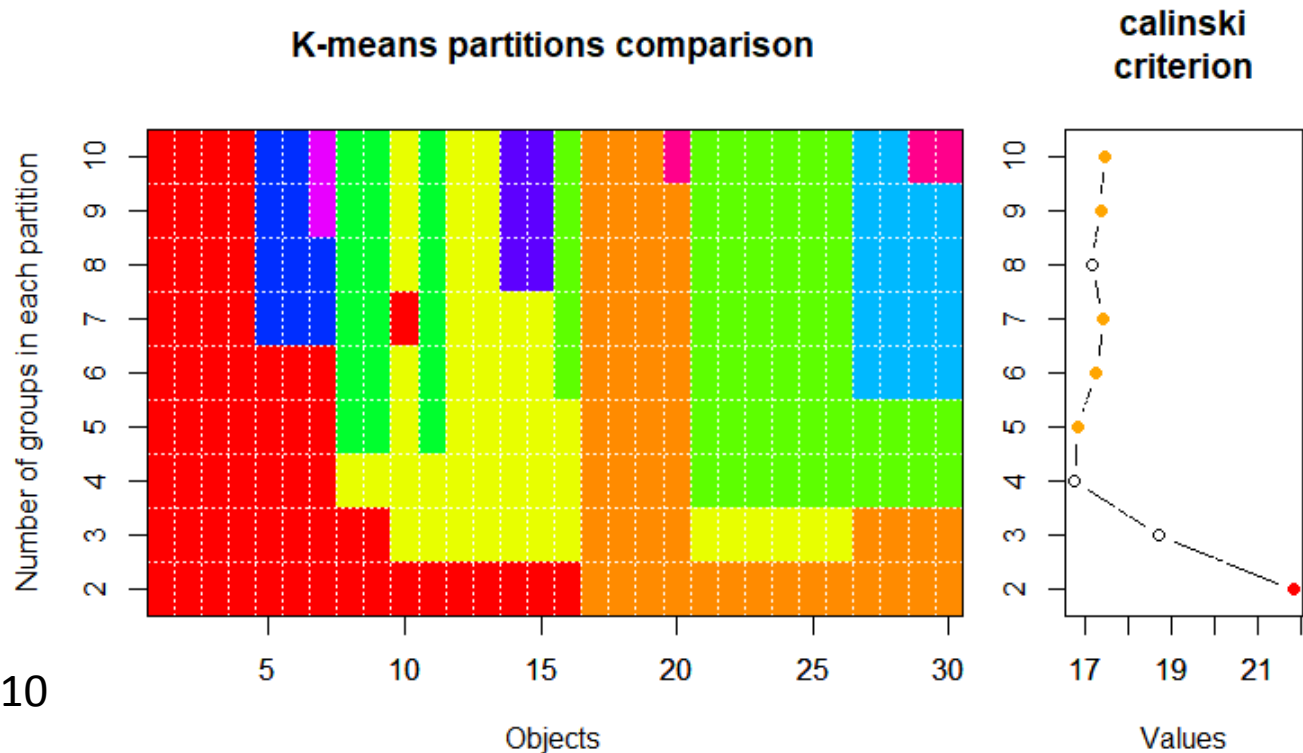
- nehierarchická metoda – všechny shluky jsou si rovny
- minimalizuje sumy čtverců vzdáleností vzorků od centroidů shluku
- na začátku uživatel zvolí počet shluků (k)
- iterativní metoda, začne od náhodného přiřazení vzorků do shluků, postupně přehazuje vzorky mezi shluky a hledá optimální řešení
- výsledek do určité míry záleží na počátečním rozmístění shluků do vzorků a je proto dobré proces mnohokrát zopakovat (najít stabilní řešení), protože metoda má tendenci nacházet lokální minima

Legendre & Legendre 1998

IDENTIFIKACE “SPRÁVNÉHO K”

- Spuštění kmeans přes
- Calinski – Harabasz criterion ($\sim$ F-ratio: $MS_{\text{mezi shluky}}/MS_{\text{uvnitř shluků}}$)
  - Nejvyšší hodnota $\sim$ optimum
  - Hodnota K, při které C-H crit. Vzroste, může být taky zajímavá

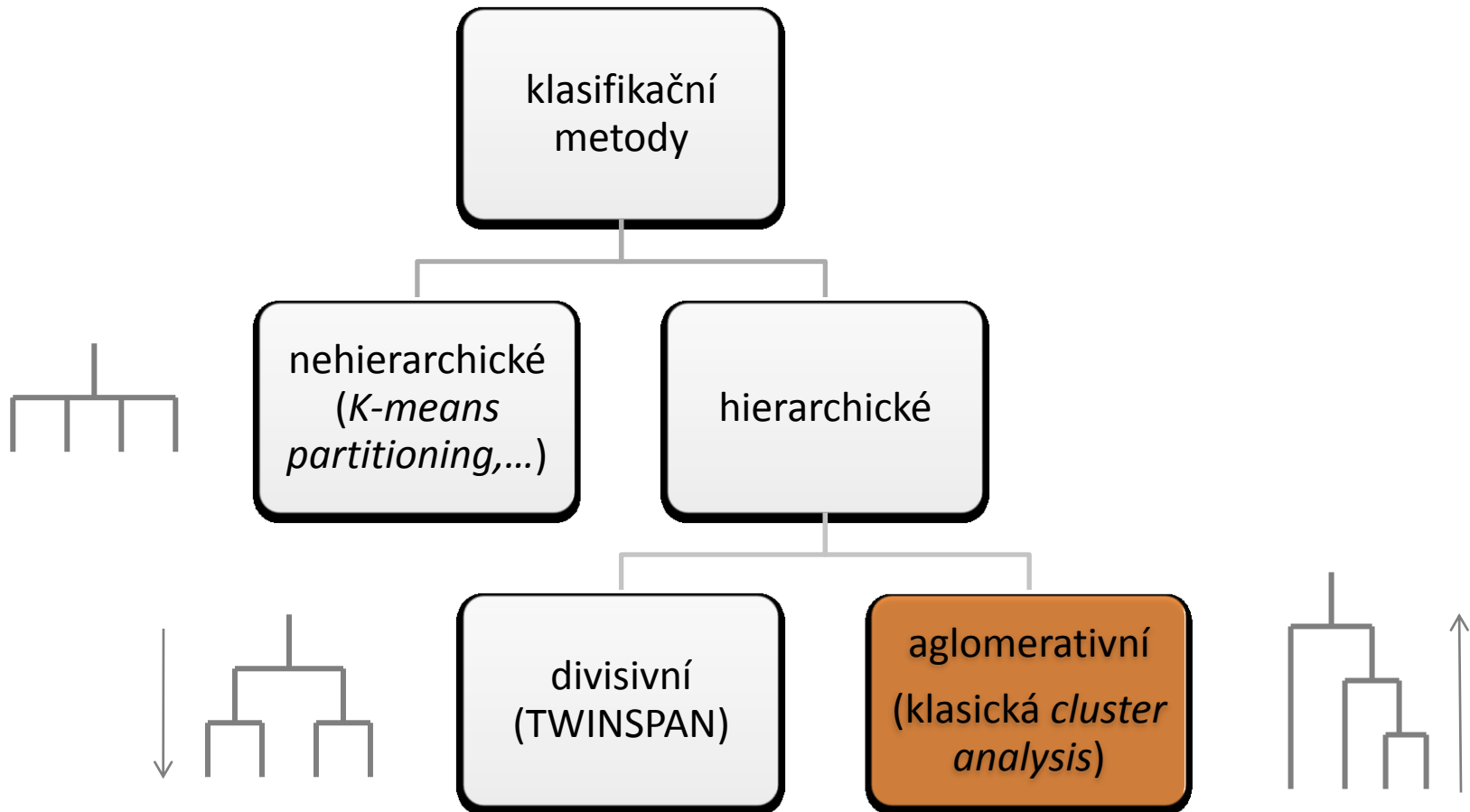

K-means pro k = 2-10

DALŠÍ METODY PARTITIONING

- K-means
  - Limitované použití na metrické distance
  - Jinak nutné přepočítat nepodobnosti na vzdálenosti pomocí PCoA
- Partitioning around the medoids
  - Centrum není průměr, ale nějaký konkrétní bod (medoid)
  - Použitelné na jakoukoliv nepodobnost
  - Má být robustnější než k-means

KLASIFIKACE

KLASIFIKACE

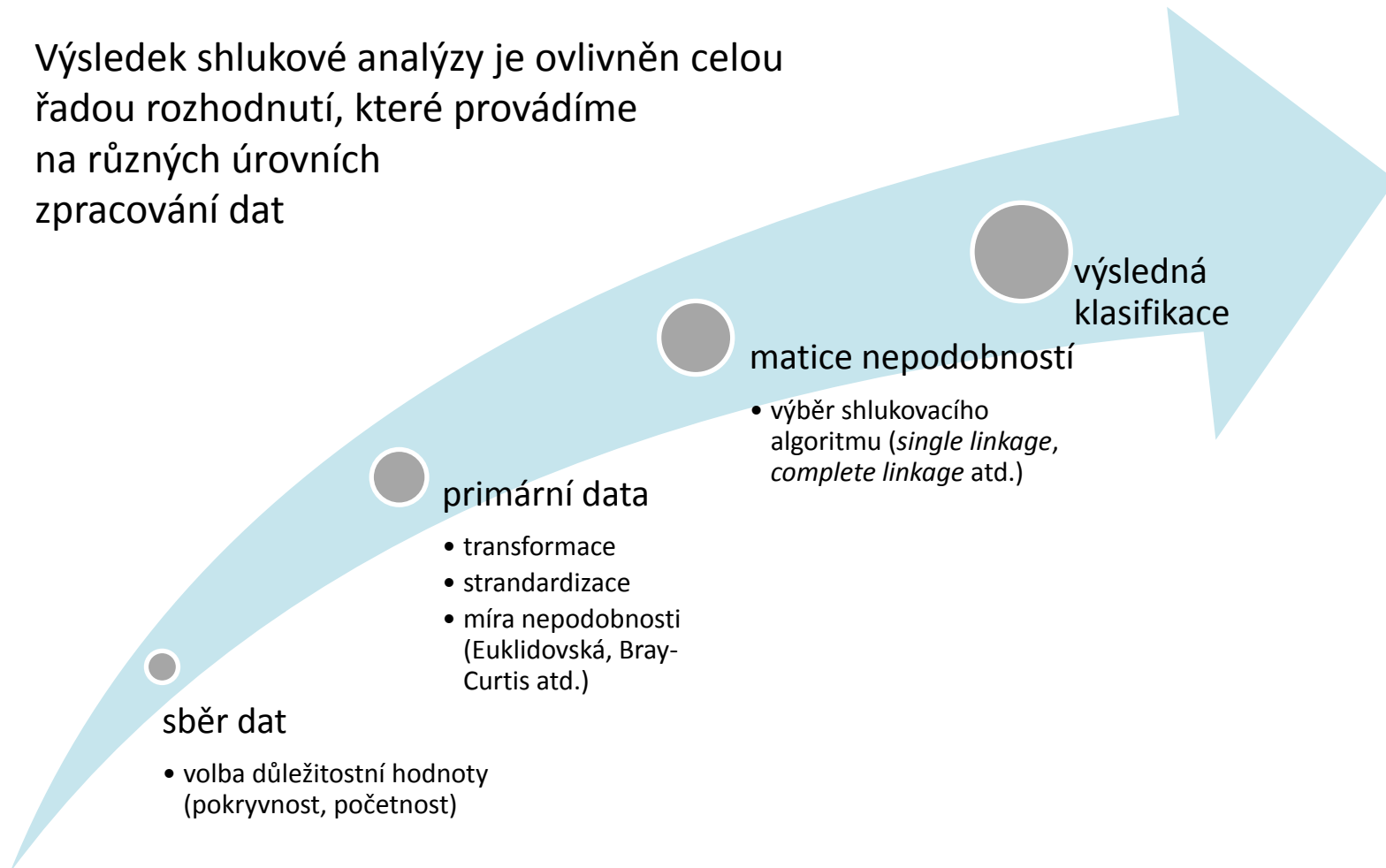
HIERARCHICKÁ A AGLOMERATIVNÍ

Shluková analýza (*cluster analysis*)

- hierarchická metoda
  - shluky jsou hierarchicky uspořádány
- aglomerativní metoda
  - shluky jsou tvořeny 'odspodu', tzn. postupným shlukováním jednotlivých vzorků do větších skupin
- základní volby:
  - míra nepodobnosti mezi vzorky (*distance measure*)
  - shlukovací (klastrovací) algoritmus (*clustering algorithm*)

SHLUKOVÁ ANALÝZA (*CLUSTER ANALYSIS*)

Výsledek shlukové analýzy je ovlivněn celou řadou rozhodnutí, které provádíme na různých úrovních zpracování dat

SHLUKOVÁ ANALÝZA (*CLUSTER ANALYSIS*)

SHLUKOVACÍ ALGORITMY

Metoda jednospojčná (*single linkage*)

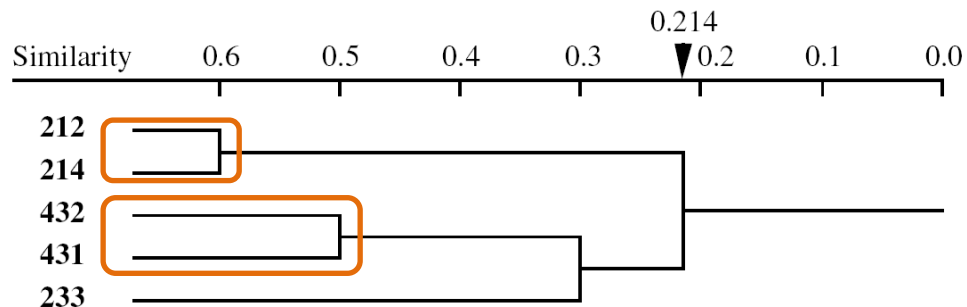
Ponds	Ponds				
	212	214	233	431	432
212	—				
214	0.600	—			
233	0.000	0.071	—		
431	0.000	0.063	0.300	—	
432	0.000	0.214	0.200	0.500	—

matice podobností

páry vzorků seřazené podle podobnosti

S_{20}	Pairs formed
0.600	212-214
0.500	431-432
0.300	233-431
0.214	214-432
0.200	233-432
0.071	214-233
0.063	214-431
0.000	212-233
0.000	212-431
0.000	212-432

Legendre & Legendre 1998

výsledný dendrogram

SHLUKOVÁ ANALÝZA (*CLUSTER ANALYSIS*)

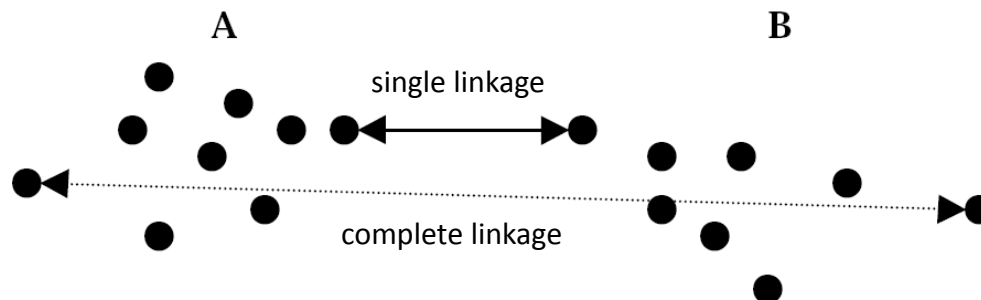
SHLUKOVACÍ ALGORITMY

Metoda jednospojná (*single linkage, nearest neighbour*)

- vzorky se pojí ke shluku, ve kterém je jim nejpodobnější vzorek
- *přidám se ke skupině, ve které je ten, kdo je mí nejvíc sympatický*

Metoda všespojná (*complete linkage, farthest neighbour*)

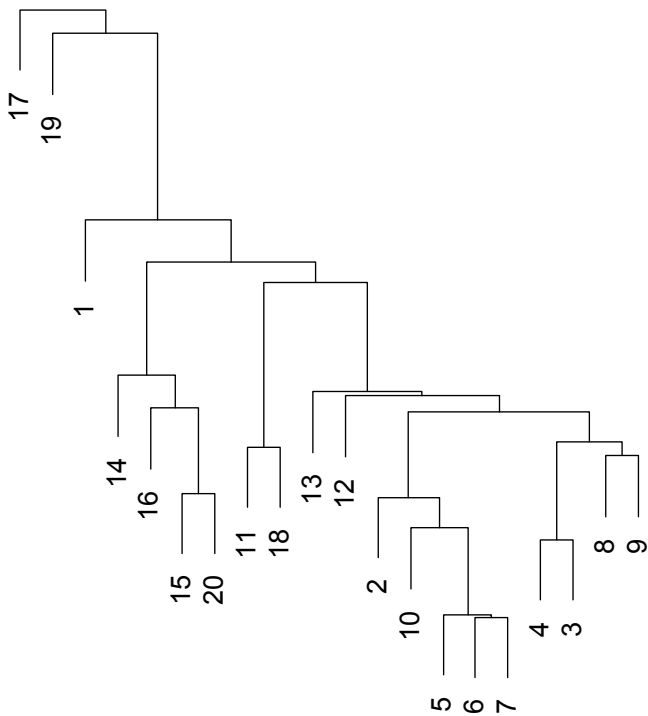
- vzorky se připojí ke shluku až v okamžiku, kdy shluk obsahuje všechny podobné vzorky
- *zjistím nejnesympatičtější jedince ve všech skupinách a přidám se ke skupině ve které je ten nejmíň nesympatický*

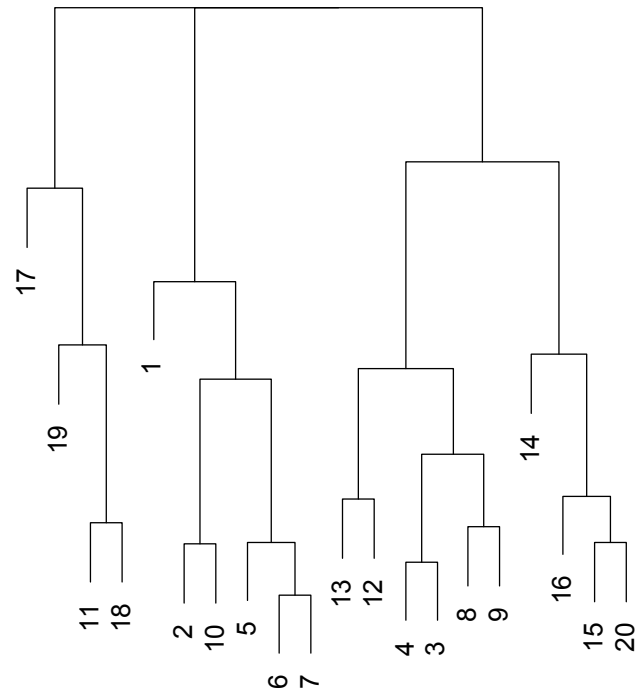

METODA JEDNOSPOJNÁ VS VŠESPOJNÁ

Bray-Curtis distance / Single linkage

Bray-Curtis distance / Complete linkage

metoda jednospojná se výrazně řetězí

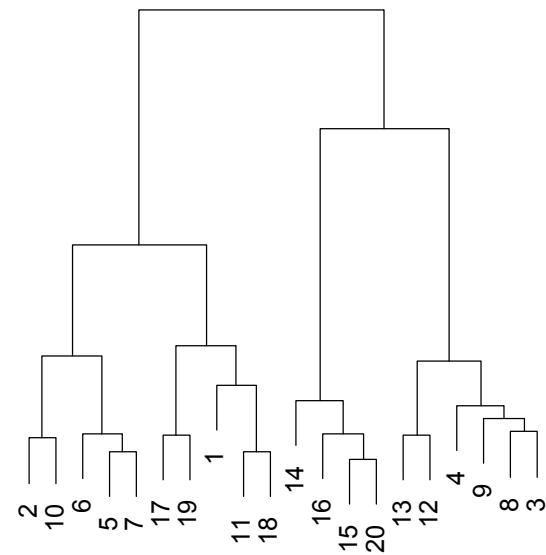
SHLUKOVÁ ANALÝZA (*CLUSTER ANALYSIS*)

SHLUKOVACÍ ALGORITMY

Wardova metoda (*Ward's minimum variance method*)

- minimalizuje součet čtverců vzdáleností mezi vzorky a centroidy jejich shluků
- jsou spojovány ty shluky (vzorky) jejichž shluknutí povede k nejmenšímu nárůstu součtu čtverců vnitroshlukových vzdáleností
- výsledné shluky mají tendenci být hypersférické a zhruba stejné velikosti
- neměla by se kombinovat se Sørensenovým (Bray-Curtis) indexem nepodobnosti, možno pouze s metrickými distencemi

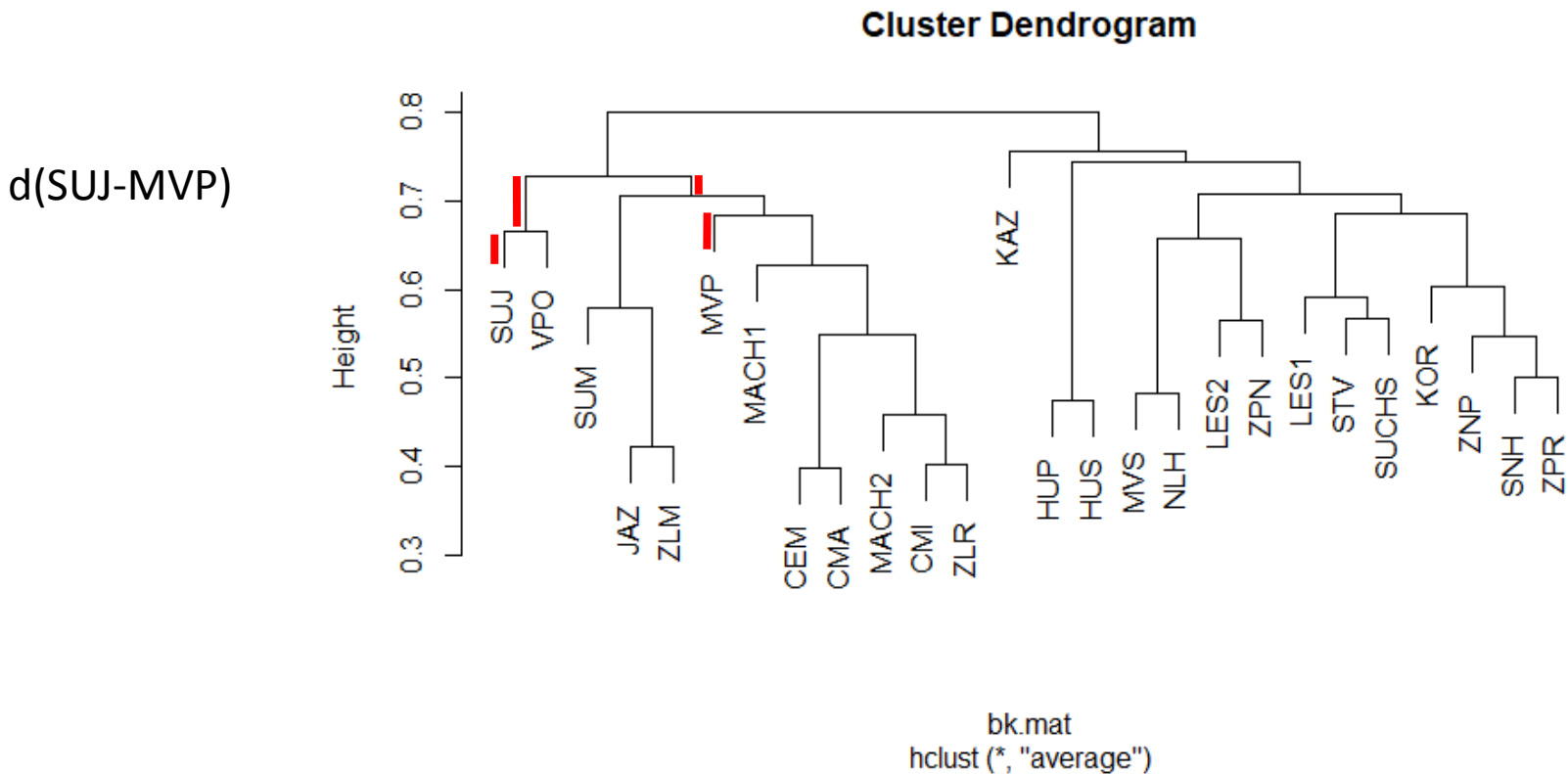
Euclidean distance / Ward's method

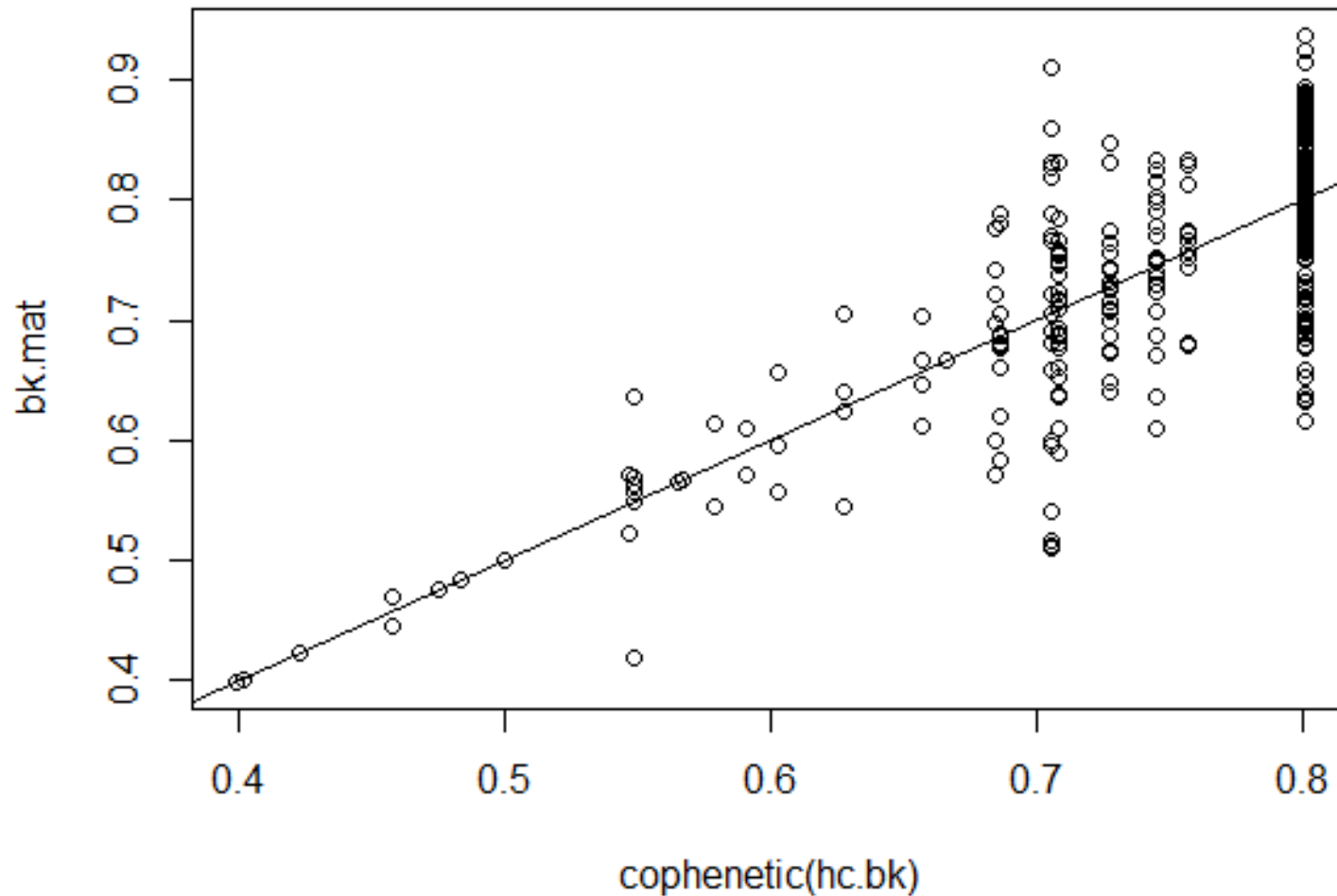

KOFENETICKÁ VZDÁLENOST

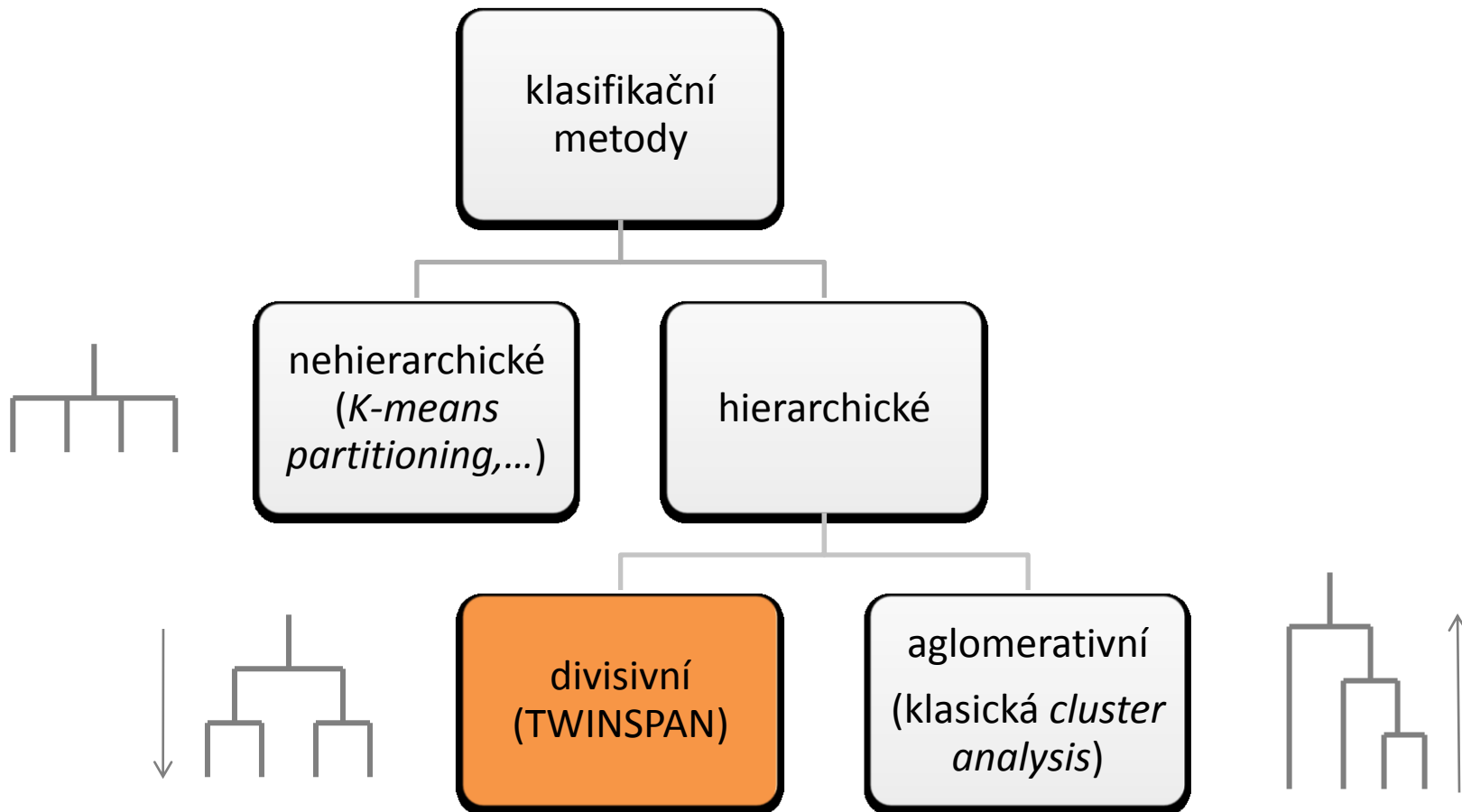
- Vzdálenost mezi dvěma vzorky definovaná jako nepodobnost v rámci skupiny v níž jsou dva vzorky spojené do jednoho klastru

VZTAH MEZI ORIGINÁLNÍ NEPODOBNOSTÍ A KOFENETICKOU VZDÁLENOSTÍ

KLASIFIKACE

TWINSPAN

TWO WAY INDICATOR SPECIES ANALYSIS

- **divisivní metoda**
  - začíná dělením celého souboru vzorků a postupuje směrem dolů
  - skupina se dále nedělí, pokud je příliš malá, nebo bylo dosaženo dělení do požadované úrovně
- **polytetická metoda**
  - každé dělení závisí na **několika (indikačních) druzích** (x monotetická metoda – dělení ovlivňuje jediný druh)
- **metoda velmi oblíbená mezi vegetačními ekology**
  - ale – algoritmus je poměrně složitý, né zcela popsáný a s řadou arbitrárních kroků. Proto má také řadu zarytých odpůrců: "TWINSPAN too unstable and tricky: Better avoided." (Jari Oksanen)
- vzorky jsou uspořádány podle první osy korespondenční analýzy (CA, DCA) a podle ní jsou rozděleny do dvou shluků (vzorky s pozitivním skóre a negativním skóre)
- metoda ošetří vzorky, které leží blízko středu osy, a které tak mají velkou pravděpodobnost, že budou špatně klasifikovány

TWINSPAN

TWO WAY INDICATOR SPECIES ANALYSIS

- *pseudospecies*
  - metoda primárně funguje pro **kvalitativní** data
  - kvantitativní informace se dodává rozdělením druhů na *pseudospecies* podle relativní abundance (*cut levels*), např. 1, 5, 10, 20 %.

	Species	Sample 1	Sample 2
Original table	<i>Cirsium oleraceum</i>	0	1
	<i>Glechoma hederacea</i>	6	0
	<i>Juncus tenuis</i>	15	25
Table with pseudo-species used in TWINSPAN	Cirsoler1	0	1
	Glechede1	1	0
	Glechede2	1	0
	Junctenu1	1	1
	Junctenu2	1	1
	Junctenu3	1	1
	Junctenu4	0	1

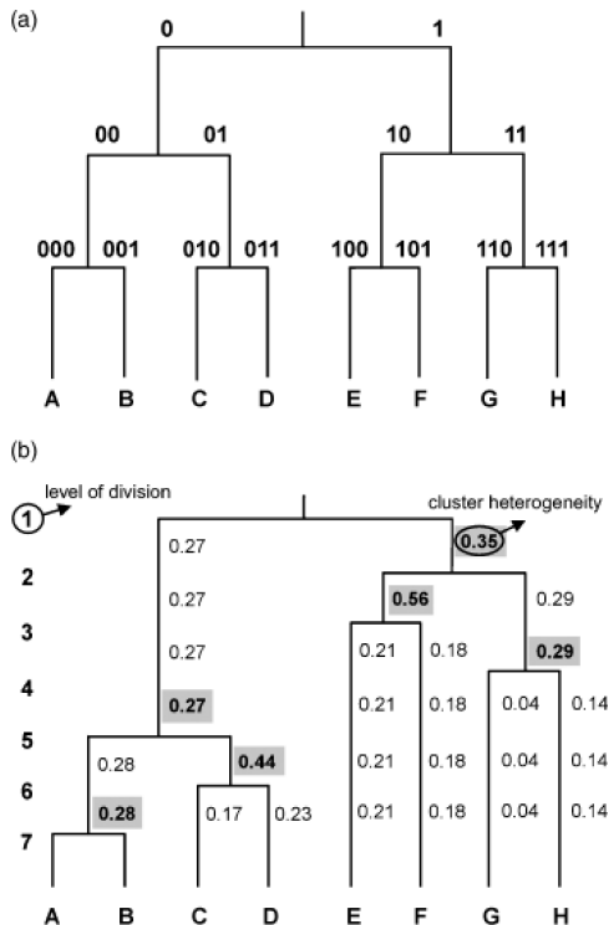
TWINSPAN

TWO WAY INDICATOR SPECIES ANALYSIS

- *pseudospecies*
  - metoda primárně funguje pro **kvalitativní** data
  - kvantitativní informace se dodává rozdělením druhů na *pseudospecies* podle relativní abundance (*cut levels*), např. 1, 5, 10, 20 %.
- výsledkem je (mimo jiné) tabulka podobná fytoecenologické
  - snímky z určitých klastrů a druhy s vysokou fidelitou k dané skupině jsou seskupeny dohromady
- metoda vhodná v případě, že jsou data strukturovaná podle jednoho výrazného gradientu
- vhodné na hledání (několika málo) ekologicky interpretovatelných skupin v datech

MODIFIKOVANÝ TWINSPAN (ROLEČEK ET AL. 2009)

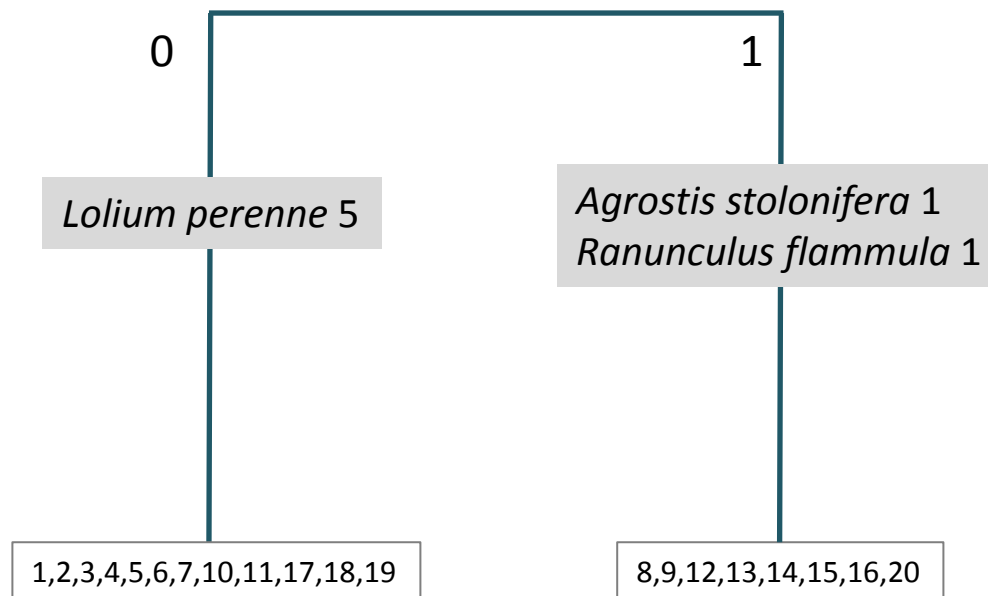

- na rozdíl od původního algoritmu (a) umožňuje modifikovaný TWINSpan (b) dopředu stanovit cílový počet skupin
- algoritmus se po každém dělení na dvě skupiny rozhoduje, kterou ze skupin bude dále dělit – vybere tu, která je více „heterogenní“ na základě její betadiverzity
- míru betadiverzity je nutné zvolit (např. Jaccardův index podobnosti)
- JUICE, R

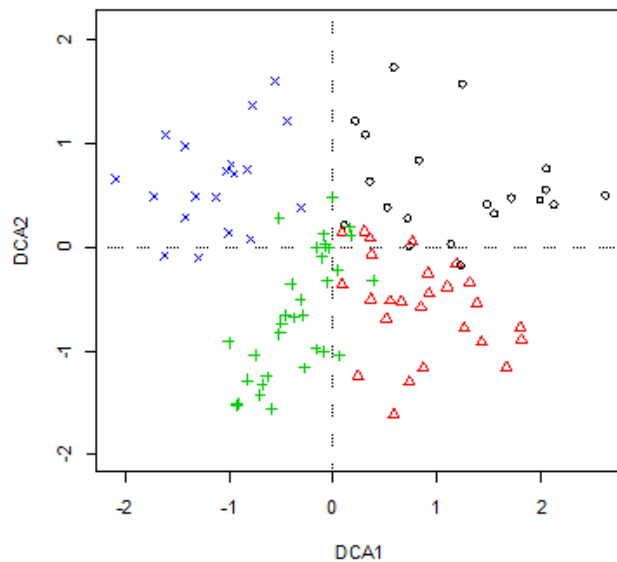
TWINSPAN

- kde je to možné, dělení je doplněno indikátorovými druhy

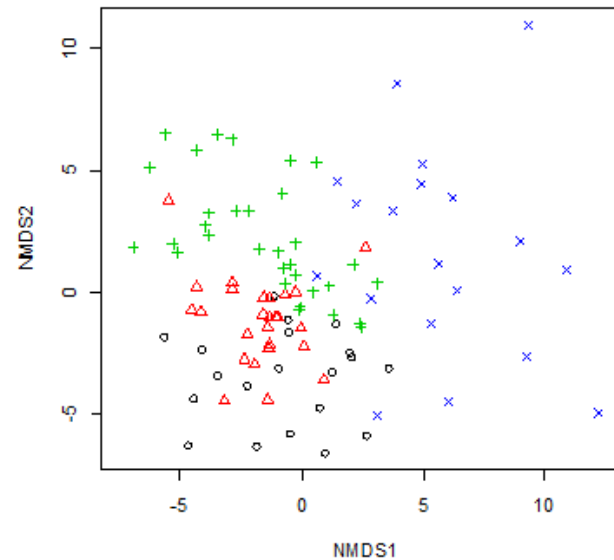

PROMÍTNUTÍ VÝSLEDKŮ NUMERICKÉ KLASIFIKACE DO ORDINAČNÍHO DIAGRAMU

DCA + TWINSPAN

NMDS (Bray-Curtis) + TWINSPAN

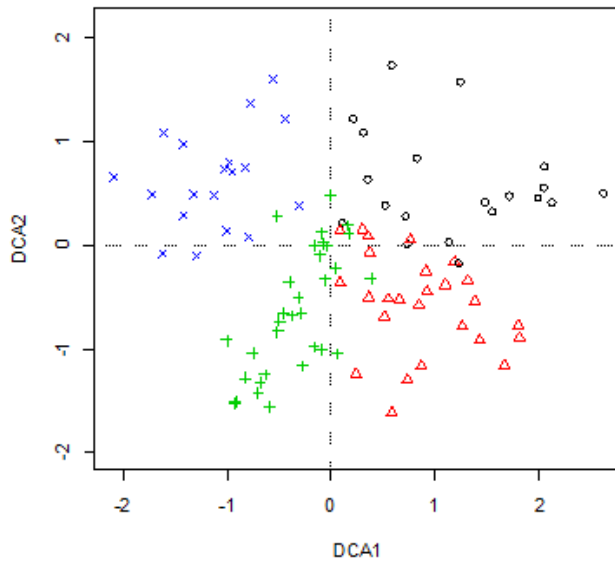
Je vhodné, aby míra nepodobnosti mezi vzorky byla v obou metodách (numerické klasifikaci i ordinační analýze) stejná (ze zvolených příkladů ten vlevo je vhodné řešení, vpravo nevhodné)

INTERPRETACE VÝSLEDKŮ NUMERICKÉ KLASIFIKACE

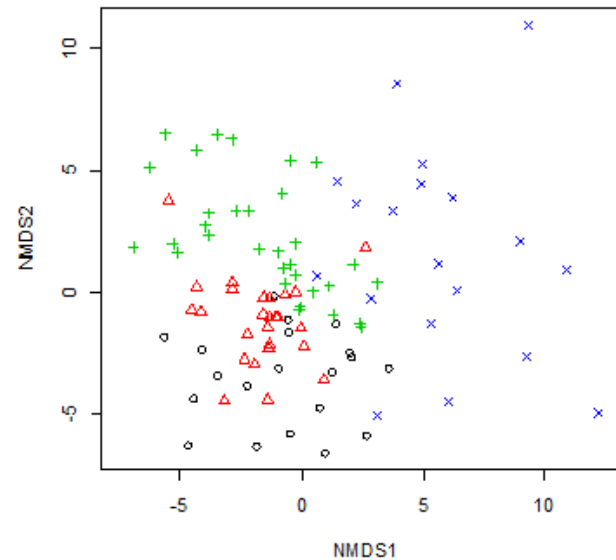
- promítnutí výsledků do ordinačního diagramu
- porovnání skupin na základě externích kritérií (např. měřených proměnných prostředí)
- porovnání skupin na základě druhového složení – stanovení charakteristických druhů

PROMÍTNUTÍ VÝSLEDKŮ NUMERICKÉ KLASIFIKACE DO ORDINAČNÍHO DIAGRAMU

DCA + TWINSPAN

NMDS (Bray-Curtis) + TWINSPAN

Je vhodné, aby míra nepodobnosti mezi vzorky byla v obou metodách (numerické klasifikaci i ordinační analýze) stejná (ze zvolených příkladů ten vlevo je vhodné řešení, vpravo nevhodné)